

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Limity hudebního samplingu aneb konečně víme, co je pastiš

Soudní dvůr Evropské unie („SDEU“) ve svém nedávném rozsudku ve věci C-590/23 (Pelham a další) upřesnil, za jakých podmínek lze cizí hudební vzorek (sampl) použít i bez předchozího svolení nositelů práv. Zároveň se zabýval výkladem výjimky z autorského práva pro „pastiš“.

Soud potvrdil, že výjimku pro pastiš lze uplatnit, pokud nové dílo evokuje původní dílo, dostatečně se od něj odlišuje a zároveň s ním vede tvůrčí dialog, který je jasně rozpoznatelný. Současně uvedl, že pro použití výjimky postačí, aby povahu pastíše rozpoznala osoba, která zná původní dílo, z něhož byly převzaty jeho prvky. Rozsudek tak přináší jasnější pravidla pro hudební vzorkování (sampling, samplování).

Skutkové okolnosti

Kořeny sporu sahají až do roku 1997. Tehdy dva hudební skladatelé a výrobce zvukového záznamu, společnost Pelham GmbH, včlenili hudební vzorek (sampl) do nově vzniklého hudebního díla s názvem „Nur mir“ (k dispozici [zde](#)). Přibližně dvousekundovou rytmickou sekvenci převzali ze skladby „Metall auf Metall“ (k dispozici [zde](#)) německé hudební skupiny Kraftwerk ze 70. let. Hudební vzorek byl užít formou opakující se smyčky. To ovšem podnítilo členy skupiny Kraftwerk k podání žaloby pro zásah do jejich práv výrobců zvukových záznamů a práv autorských.

Vývoj soudního řízení

Spor vykazuje značnou procesní komplexitu, neboť byl v uplynulých dvou desetiletích projednáván na všech úrovních německé soudní soustavy. Žalovaní se původně bránili s odkazem na to, že přejatý hudební vzorek představuje citaci původní skladby. Proto v roce 2017 položil německý Spolkový soudní dvůr první předběžnou otázku SDEU ohledně výkladu pojmu „citace“. SDEU následně rozhodl, že pro uplatnění citace musí mít průměrný posluchač možnost rozeznat dílo, z něhož byl tento vzorek vyjmut, a že cílem užití vzorku je interakce s původním dílem. Na základě tohoto výkladu pak německé soudy dospěly k závěru, že použití hudebního úryvku ve skladbě „Nur mir“ nesměřovalo k interakci s původním dílem, a proto nesplňovalo podmínky pro citaci.

Spor se následně dále řešil před vnitrostátními soudy, až byla SDEU předložena další předběžná otázka. Tentokrát se obrana společnosti Pelham opírala o výjimku pro „pastiš“. Tato zákonná výjimka z autorského práva byla do německého autorského práva začleněna až v roce 2021 v souvislosti s transpozicí směrnice 2001/29/ES [\[1\]](#), harmonizující v evropském autorském právu triádu výjimek pro *karikaturu*, *parodii* a *pastiš*. [\[2\]](#)

Pastiš jako autonomní pojem unijního práva

Pastiš (z francouzského *pastiche*) obecně znamená napodobeninu jiného uměleckého díla. V autorském právu však jde o autonomní pojem unijního práva vycházející ze zmíněné směrnice 2001/29/ES. Jeho obsah proto nemohou vyložit jednotlivé členské státy, ale závazně jej vykládá

SDEU.

SDEU se nejprve vypořádal s otázkou, zda má pastiš povahu tzv. zbytkové skutkové podstaty (*Auffangtatbestand*), tedy zda pastiš znamená jakoukoli napodobeninu jiného díla. Tuto tezi soud odmítl s odůvodněním, že pastiš nelze chápat jako sběrný pojem pro veškerou tvorbu využívající cizí prvky. Příliš extenzivní výklad by totiž vedl k situaci, kdy by ostatní v téže normě zakotvené výjimky (zejména parodie a karikatura) pozbyly svého účinku a staly se nadbytečnými.

Namísto toho SDEU definoval pastiš skrze požadavek navázání rozpoznatelného uměleckého či tvůrčího dialogu s původním dílem. Aby bylo možné o pastiši v právním smyslu hovořit, musí nové dílo kumulativně naplňovat dva znaky: musí evokovat existující referenční dílo (nebo jeho část) a zároveň vykazovat vůči tomuto zdroji zřetelné rozdíly. Podstatou výjimky je využití charakteristických prvků původního díla způsobem, který není skrytým napodobením či plagiátem, nýbrž otevřenou interakcí s originálem.

Tento tvůrčí dialog může mít v praxi nejrůznější projevy. Podle závěrů SDEU pod výjimku pro pastiš spadá zejména otevřené napodobování stylu původních děl, vzdání pocty autorovi či dílu nebo specifické formy kritické konfrontace. Pastiš pak na rozdíl od parodie či karikatury nevyžaduje obligatorní přítomnost humoru či posměchu, čímž se mu přiznal svébytný prostor v systému autorskoprávních výjimek.

Objektivní standard rozpoznatelnosti

Německý Spolkový soudní dvůr se ve své druhé předběžné otázce dotázal, zda je pro naplnění zákonné podmínky užití „pro účely pastiše“ nezbytná existence subjektivního úmyslu na straně autora pracujícího se zvukovými vzorky (sampley). SDEU dospěl k závěru, že vnitřní stav mysli autora není pro právní kvalifikaci rozhodující. Požadavek na prokazování subjektivního záměru by totiž v praxi vedl k neúměrným interpretačním obtížím.

Namísto toho SDEU nahradil zkoumání vnitřních pohnutek autora kritériem vjemu posluchače. Tento posluchač musí ke správné identifikaci povahy pastiše kumulativně disponovat jak předchozí znalostí původního díla, z něhož byly chráněné prvky převzaty, tak dostatečnou úrovní porozumění zmiňovanému tvůrčímu dialogu mezi oběma díly.

Pokud je takový posluchač schopen rozpoznat povahu pastiše a jeho tvůrčí dialog s původním dílem, je podmínka legálního užití naplněna. To fakticky přenáší těžiště dokazování od obtížně prokazatelných subjektivních intencí autora k objektivnímu posouzení výsledné tvorby a její interakce s referenčním dílem.

Sampling (hudební vzorkování) jako legitimní forma pastiše

SDEU výslovně potvrdil, že hudební sampling představuje formu uměleckého projevu chráněnou svobodou umění dle čl. 13 Listiny základních práv Evropské unie, přestože dochází k zákonnému omezení výlučného práva výrobce zvukového záznamu. Soud v tomto kontextu zdůraznil, že výlučné právo výrobce zvukového záznamu k tomuto záznamu, jehož specifickým cílem je ochrana značných investic a zajištění jejich návratnosti, není absolutní a musí být poměřováno s právy uživatelů (samplerů) na svobodu projevu. Možnost uplatnění této výjimky zároveň není omezena žádnými pevně danými parametry, jako je délka vzorku či časový rozsah užití sekvence.

Praktické dopady

Rozsudek SDEU ve věci „*Metall auf Metall*“ ukazuje, že evropské autorské právo dokáže reagovat na nové způsoby tvorby, zejména v digitálním prostředí. Pro právní praxi i uměleckou sféru z něj plynou zásadní důsledky. Rozhodnutí může poskytovat právní oporu pro žánry, jako je hip hop či elektronická hudba, kde je samplování často součástí uměleckého vyjádření.

V rovině vymáhání práv tento judikát *de facto* omezuje možnost výrobců zvukových záznamů automaticky blokovat jakékoli rozpoznatelné využití jejich nahrávek, pokud splňuje znaky pastiše. Rozhodnutí SDEU „*Metall auf Metall*“ tak představuje významný krok k nastolení přiměřené rovnováhy mezi ochranou investic do zvukových záznamů a ochranou svobody umění.

Lze predikovat, že v budoucích sporech nabude na významu role soudních znalců z oboru muzikologie a estetiky, jejichž úkolem bude poskytnout odborný podklad pro posouzení, zda je v konkrétním případě tvůrčí dialog rozpoznatelný pro relevantní publikum.

Mgr. Anna Havránková

Advokátka

Sofie Svobodová

Paralegal

[MAAARS advokáti s.r.o.](https://www.maaars.cz)

Kubelíkova 1089/22,
130 00 Praha 3

Tel. +420 731 711 402

E-mail: info@maaars.cz

[1] Směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti

[2] V českém překladu směrnice 2001/29/ES je namísto „*pastiš*“ nepřesně uvedeno „*parafráze* či *koláž*“.

Další články:

- [Užívání nemovitosti ve vlastnictví nezletilých dětí partnerem či manželem rodiče](#)
- [Urban waste water treatment directive – legislativa a její dopady](#)
- [Než se upíšete do reality show](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 39.: Jak na organizační změny ve společnosti](#)
- [Aktuální vývoj odpadového práva v České republice: od implementace evropských cílů k praktickým problémům aplikační praxe](#)
- [Konec prázdných holdingů? NSS upozorňuje na limity osvobození dividend bez ekonomického důvodu](#)
- [Limity hudebního samplingu aneb konečně víme, co je pastiš](#)
- [Méně plastu, méně vzduchu, víc povinností. Co přináší nové obalové nařízení PPWR?](#)
- [Uznání a výkon cizího obchodního rozhodčího nálezu v České republice](#)
- [Reforma nařízení EU 261/2004: Co znamená pro letecké dopravce?](#)
- [Compliance ve firmě: Proč nestojí jen na Compliance Officerovi](#)